

Oulu 28.8.1969

PANU:

OULUN ENSIMMÄISET SÄHKÖVALOT

Katuvalot Oulussa ovat jälleen syttyneet, kesähulluimmankin on pakko myöntää, että...

S ä h k ö valot kaduillemme sytyivät nyt kahdeksan... seis, jatkosodan aikana jäivät kolmesti syttymättä. Aloitettiin joka tapauksessa syksyllä 1889. Ennen sähkölamppuja oli se aika, kun "isä lampun osti". Jälleen kerran olen minäkin elänyt sitä aikaa nauttien tunnelmasta, jonka vain öljylamppu ja sitä tuhansia vuosia vanhempi kynttilä voivat luoda. Jo monina iltoina nuo valot ovat tuikkineet Kesälän ikkunoista. Tätä minä nyt kuitenkin naputan ihan oikian oululaisten kunnallisen sähkövalon loisteessa.

Sähkövalo Oulussa syttyi ensimmäisen kerran 18:nnesta lukien kahdeksankymmentäviisi vuotta sitten. Huomasin tämän seikan vasta äskettäin, kun entinen kuuliainen oppilaani tekniikko Pentti Merikivi ystävällisesti lisäsi kirjastoni nidemäärää yhdellä komealla opuksella: Oulun kaupungin sähkölaitos 1889-1964. Kiitos koria sinne Myllytullin! - Tähän kuopiolaisen monipuolisuusmiehen, lehtori Eero Hietakarin kirjoittamaan teokseen tutustuttuani totean, että olen levittänyt näissä sähköasioissa harha-

oppia. Pelkäänpä montakin kertaa julistaneeni, että Oulumme ensimmäiset sähkövalot syttyivät "Susi-teetissa" (nyk. Kaupungintalo) samanaikaisesti kun syttyivät tämän vastavalmistuneen talon juhlasalin kynttilät Oulun ja Pohjanmaan radan avajaispäivänä 1886. Väärin, sillä ensiksikin Oulun Seurahuoneen sähköt syttyivät vasta 4. 6. 1887, eivätkä ne olleet ensimmäiset Oulussa.

Sähkö valaisi Oulua ensimmäisen kerran Myllytullissa. Samana vuonna 1884, jolloin Saksan ensimmäinen kiinteä sähkölaitos aloitti toimintansa Berliinissä, saattoi oululainen Kaiku kirjoittaa näin: "Sähkövalaistus Åström veljesten tehtaassa on nyt saatu valmiiksi. Maanantai-iltana (18. 8.) oli lamput sytytetyt ensi kerran."

Hietakarin mukaan Oulun ensimmäisten sähköjen "isä" oli "röotereistä" nuorempi, Hemming Åström. Bröder Åström Ab:n 50-vuotishistoriikki ei sano asiasta tuota eikä tätä, vaikka toteakin, että 1884 hankittiin dynamo 65 lamppua varten valaisemaan uuden puolen (Kasarmintien etelä-kaakkois- ja itäpuolella olevia) tehdasrakennuksia ja konttorirakennusta (Dammisaaren päärakennus). Hietakarin tietolähde on arvattavasti Kaiku, jota siteeraten

hän toteaa, että juuri Hemmingin "ponteavaa" tointa ja uhratuvaaisuutta oululaisten tulee kiittää siitä, että sositeettihuone on saatu aikaseksi." Niissä oloissa Oulun "sositeettihuone" oli saavutus, jolle vaativatkin vieraat osasivat antaa arvoa. Ja sähköt sitten vielä.

Vähältä piti, ettei kauppaneuvos Åström hotelli-ravintoloiheen syttynyt myös Oulun ensimmäisiä katuvaloja. Kaupungin ja Seurahuoneen kesken neuvoteltiin jo 1886 valovirran jakamisesta rakenteilla olleesta Seurahuoneen sähkölaitoksesta myös katuväläistykseen. Sopimusta ei kuitenkaan syntynyt, ikävä kyllä, sillä myönnteisessä tapauksessa Oulu olisi ollut ensimmäinen kaupunkimme, joka laittoi kaduilleen sähkövalaistuksen. Näitä asioita pohdittaessa toi Kaiku kuitenkin ensimmäisen kerran esille mahdollisuuden käyttää - kukaties! - Merikoskea...

Muuten Oulun kaupungin valtuusmiehet kylläkin olivat nopsia ja ennakkoluulottomia, niin että Oulun kunnallinen sähkölaitos, Kiikelin (höyry)sähkölaitos, saattoi aloittaa toimintansa jo joulukuussa 1889, saattoi aloittaa, mutta, mutta... siinä olikin monta muttaa vielä, vaikka tuon joulukuun kahdeksantena jo välähtikin sähkövalotuikko Oulun kaduilla. Pakinoitsijoilla ja muilla pilkkakirveillä oli mitä purra, oli pitkäksi aikaa: "Tuleeko sähkövalosta valmista?"

No, siitähän tuli. Ja joka tapauksessa Oulun sähkölaitos on koko Euroopassa neljänneksi vanhin kunnallinen yritys, edellä ovat Härnösund 1885, Zürich ja Tamperre 1888.